

Bibelske Psalmer og Tidebøn i Danmark i vort Aarhundrede

Interessen for den bibelske Fællesbøn, Tidegærdens Fornylse paa Dansk og fornyet Interesse for gregoriansk Sang paa Modersmaalet er i Danmark opstaaet i forskellige Kredse i Tyrerne. I 1931 udgav Sognepræst Johannes Brun en Oversættelse af P. Dominicus Johners "Gregoriansk Koral" og i 1933 et lille Tidesangshefte til Brug ved Broderskabet Sct. Ansgars "Stille Dage" i Helsingør.

Uden Forbindelse med ovennævnte Kreds stiftede den kendte Domarkitekt H. Lønborg-Jensens Søn, Thomas, der oprindeligt havde begyndt en Uddannelse i sin Faders Fag, men nu var theologisk Student, Broderskabet "Hellig Trefoldigheds Oratorium", senere kaldt "Theologisk Oratorium". Under et Ophold i det anglikanske Kelham College for Præsteuddannelse havde han lært den gregorianske Tidesang paa Engelsk at kende. Det, som særlig havde fanget hans Interesse i Kelham, var den Forening af theologisk Studium og praktisk Guds-tjenesteliv, han mødte her, og som han savnede ved Universitetet i København. Derfor indbød han i Efteraaret 1927 nogle af os yngre Studenter til en ugentlig Morgenandagt samt til broderligt Samvær med Studier og Drøftelser bl.a. ved Weekendophold i det kristelige Studenterforbunds "Søndagshytte", hvor vi i øvrigt en Weekend havde Besøg af Father Gabriel Hebert paa Rejse fra eller til Sverige, hvor han havde Forhandling med Anders Nygren og Gustaf Aulén, hvis Bøger han oversatte til Engelsk. Paa Father Gabriels Indbydelse i øvrigt cyklede 9 Studenter af Oratoriets "Førstegrøde" til England – vi sejlede dog over Vesterhavet. I Kelham oplevede vi den gregorianske Tidesang paa

Engelsk ved de daglige Tidebønner. Den gregorianske Sang behøvede ikke at være et latinsk Monopol! Det var i Sommeren 1929.

"Tom", det var Thomas Lønborg-Jensens "nom de guerre" iblandt os, havde udarbejdet en Slags Meditationsandagter, hvori der indgik et lille Udvalg af bibelske Psalmer, som skulde synges paa gregorianske Toner efter Traditionen fra Salisburykatedralen, som han havde lært i Kelham. Disse bibelske Psalmer var ogsaa det eneste, som stort set laa paa Linie med den klassiske Tidegærd.

Denne lille, primitivt dupliserede Bog: "Lauda Zion Salvatorem, 20 Oratorier over Fadervor og Trosbekendelsen", var for Psalterets Vedkommende for ufuldstændig for os, saa vi, de første "Oratorianere", besluttede at lave et nyt. Vor lille Kreds af forholdsvis nybagte theologiske Studenter tog uden at være trykket af særlig Beskedenhed og trods en Advarsel fra en Autoritet som Biskop Gøtsche i Viborg fat med frejdigt Mod. I Kredsen, Opgaven var betroet, var bl.a. den senere Professor Regin Prenter og den senere Domprovst Richard Fangel. Den kynigste i Hebraisk blandt os var nok den senere Sognepræst Wagn Rasmussen. Mine Hebraisk-kunskaber var absolut paa Minimumsstadiet.

Vort "frejdige Mod" bestod bl.a. i, at vi ikke holdt os til de autoriserede Oversættelser eller den nye Prøveoversættelse. Vi ønskede at gøre det bedre, saa vi delvis lavede vor egen Oversættelse. Vi udvalgte Psalmer og Afsnit samt slettede og oversprang Udtryk ud fra den Opfattelse, "at mange Udtryk og Tanker fra Psalmerne icke kunde synges med Sandhed af danske Nutidskristne!" Vi mente jo, at det i

disse "jødiske" Digte af og til kneb med Etikken — i al Fald maalt med vor Tids "høje" Stade! Udarbejdet efter disse Retningslinier udkom saa i 1929 — dog med et paatrykt: "Trykt som Manuskript" — den første Udgave af "Bibelske Psalmer". Professor Erik Abrahamsen havde hjulpet os med Toneunderlægningen efter Tonariet fra Antifonale Romanum. Ogsaa "Solsangen af Broder Frans" var anført i den lille Bog. M.H.t. det theologiske Synspunkt forandrede Kredens Medlemmer unægtelig sidenhen Mening.

I 2. Udgave af "Bibelske Psalmer" 1933 var denne Synsændring endnu ikke fuldbyrdet. Man taler i Forordet stadig om "jødiske Tanker"; men man mener dog, at nogle af disse tanker har saa "stor digterisk og religiøs Værdi", att de kan synges "selv jødisk forstaaet".

Det nye i denne udvidede 2. Udgave var imidlertid Mødet med en Smule af den klassiske Tidegærd, idet der i et Tillæg bringes en Matutin og et Completorium foruden et Litani og lidt Højmessestof og Te Deum. Der var nemlig hændt to Ting i Oratoriets Historie: 1) En ny Studentergeneration var dukket op, hvor den meget musikalske senere Provst, Gunnar Pedersen, tog Føringsen og fik Tillæget med Matutinen og Completoret med i den nye Udgave af Bibelske Psalmer. 2) Den anden Begivenhed var denne nye "Generations" Møde med Arthur Adell, som den Gang var Vicepastor ved Lunds Domkirke, hvor en Del af dem havde besøgt ham. I Vinteren 1931 — 32 talte han i København ved et Aftenmøde arrangeret af Oratoriet. Som værnepligtig Soldat var jeg med til dette Møde, hvor jeg altsaa for første Gang mødte Adell lidet anende, at han siden skulde blive min Ven. Paa daværende Tidspunkt var jeg skeptisk indstillet overfor de "nye Ideer", der vilde resultere i noget andet end det, "Tom" havde lært os.

To Momenter medvirkede til at sønderbryde mine Fordomme mod "det nye". Det ene var det Completorium med Versiklen "I dine Hænder Herre Gud, befaler jeg nu min Aand", som de "unge" en Aften havde sunget i Sct. Johannes

Kirke. Det andet var det sympatiske Indtryk, Adell gjorde den nævnte Aften, fra hvilken jeg i øvrigt ikke kan huske andet end, at han tog et Eksempplar af Hans Thomissøns Salmebog i Haanden og sagde, at denne den bedste danske salmebog ogsaa i Fortiden havde været brugt af hans Menighed. Og han talte smukt om den danske Version af Sthens "Den lyse Dag forgangen er" med dens efter hans Opfattelse saa typisk danske Omkvæd: "Glæde os Gud i Himmerig", hvor Wallin har: "Biv os när, o Herre Jesu".

Gunnar Pedersen arbejdede videre med Tidebønsspørgsmaalet, og i 1934 sendte han til Oratoriets Medlemmer og en Del andre interesserede et lille duplikeret Hæfte "Evangelisk dansk Tidebøn", for at vi skulde "prøvekøre" det. Jeg modtog det som nyindsat Præst paa Færøerne. I Krigsaarene 1940—45 nedsatte Oratoriet et Udvalg bestaaende af Gunnar Pedersen, Regin Prenter, Svend Aage Nielsen og Viggo Lissner, Leder af Oratoriets Præstegruppe. Dette Udvalg skulde saa under Gunnar Pedersens Ledelse og med Udgangspunkt i det dupligerede Forslag lave et dansk "Breviar" med en Psalterdel for sig og det øvrige Stof i en særlig Afdeling, saaledes som det faktisk var antydet i "Bibelske Psalmer" 2. Udgave.

Da denne Udgave snart blev udsolgt, hastede det med den nye Udgave af Psalteret, der udkom i 1948. Men nu anførte man principielt alle Psalmer og Cantica og det i ubeskaaret Stand og i den aurotiserede Oversættelse. Hver Psalme var forsynet med en kort Note ved Svend Aage Nielsen, det belyste Psalmen kristologisk. Gunnar Pedersen havde foretaget Toneunderlægningen.

Inden Udgivelsen af 3. Udgaven af "Bibelske Psalmer" var der imidlertid sket noget afgørende for Tidegærdens Udvikling i Danmark og vel i Norden i det hele taget. Under Krigen var Laurentius Petri Sällskapet blevet stiftet med Knut Peters og Arthur Adell som Hovedinitiativtagere. Adell var nu Kyrkoherde i Söderköping og ønskede udfra sin nordiske Instilling, at den spir-

ende Interesse for Fornyselsen af den bibelske Fællesbøn paa vore nordiske Tungemaal og den gregorianske Sang i vore nordiske Lande skulde søges samordnede, saa det ikke gik som paa Reformationstiden, at dansk-norsk-islandsk og svensk-finsk Tradition fik saa forskelligt et Forløb. Paa LPS' Vegne indbød Adell derfor "Observatører" fra de andre nordiske Lande till LPS' Sommerkonvent i Söderköping 1946. I Danmark formidlede Professor K.E. Skydsgaard Invitationen. Da ingen af det nedsatte Udvalg kunde rejse til Sverige paa det Tidspunkt, blev det mig, der som "Reserven" blev sendt till Söderköping. Blandt de mange, jeg traf første Gang ved dette Sommerkonvent, hvor i øvrigt Mogens Wøldike medvirkede, var Knut Peters og Nordmanden, Agnar Sandvik.

For os to, Sandvik og mig, var det en fantastisk Oplevelse at komme til Sverige paa et Tidspunkt, hvor vore Lande endnu var prægede af den tyske Besættelses Efterveer, der ytrede sig paa mange Maader. Bl.a. skulde man have en særlig Tilladelse til overhovedet at købe en Billet til Udlandet. Vi glemte ikke den Vennetjeneste ogsaa i materiel Henseende, Malin og Arthur Adell viste os ved den Lejlighed.

Resultatet af vore Samtaler i Söderköping blev, at vi skulde stile mod et "broderligt Konvent for det nordiske Gudstjenestelivs Historie og Praksis med særlig Hensyntagen til Tidebønnerne" i 1947 i Helsingør. Til egentlig Planlægning af dette Konvent skulde et lille Udvalg mødes et Par Maaneder efter hos Karin og Knut Peters i Søndrum i Halland. Her i deres enestaaende Hjem nød det lille Udvalg stor og hjertelig Gæstfrihed. Der deltog fra Norge Agnar Sandvik og Helge Fæhn — nu Professor i Oslo —, fra Danmark var i mit Følgeskab Gunnar Pedersen og en ung islandsk Kandidat. Og saa var selvfølgelig Adell med. Der var vist ikke nogen finsk Repræsentant med. Man enedes om et Program og Tidspunktet 2—6. Juni 1947 — og altsaa i Helsingør. Begrundelsen for Indbydelsen lød efter det udsendte Program saaledes: "Paa Initiativ af Laurentius Petri Sällskapet har i

Høsten 1946 Repræsentanter for Finland, Island, Norge, Sverige og Danmarks Kirker afholdt Møder for at drøfte de Bestræbelser til Fornylse af Tidebønnen, som er fremkommet i Nordens Kirker de sidste Aartier. Det har der ved vist sig, at disse Bestræbelser følger saa ligeartede Linier, at en fortsat og kontinuerlig Kontakt mellem de for Tidebønnen interesserede var af Værdi."

I dette Konvent deltog ca. 38 Personer. Deraf var 8 fra Norge, 11 fra Sverige, 1 fra Finland — to yderlig indmeldte naaede ikke af faa deres Visa i Orden i Tide —, 14 fra Danmark, 1 fra U.S.A og 1 fra Island, nemlig nuværende Ordinationsbiskop til Skálholt gamle Bispedømme paa Island, Sigurður Pálsson, Banebryderen for Tidesangens Fornylse i Island.

Dette første nordiske Stævne om Tidebøn og gregoriansk Sang i det hele taget blev Indledning til en Række nordiske Stævner af forskellig Art, der var med til at opretholde en kontinuerlig Kontakt imellem os, der arbejder med disse Spørgsmaal. Det hidtil sidste i Rækken af disse Stævner blev afholdt paa Skálholt, Island, i 1978. I den Sammenhæng er det værd at notere, at LPS og "Selskabet dansk Tidegærd", som blev stiftet 1965, i Sommeren 1980 har faaet et islandsk Søsterselskab stiftet i Skálholt og vel ikke uden Inspiration fra det nordiske Stævne 1978. I Norge er det Musica Sacra, der plejer Interessen for den gregorianske Tidesang.

Uden dette nordiske Samvirke havde vore Anstrengelser i vort Fornylsesarbejde ikke naaet det, der er blevet naaet, og Resultaterne vilde være blevet anderledes — i Fald for Danmarks Vedkommende. Der skete umiddelbart efter Helsingørstævnet det, at Gunnar Pedersen blev inspireret af Stævnet til at udgive en lille "Tidebog", "Morgen- og Aftensang", sat op som den svenske Tidegærd. Men paa Grund af forskellige Forhold maatte han, der havde gjort det store Pionerarbejde, opgave at arbejde videre med det store Projekt. Han havde allerede udarbejdet den største Del i tekstlig Henseende, men manglede meget af den musikalske Bear-

bejdelse. "Morgen- og Aftensang" udkom i 1947 og det tilsvarende Antifonale i 1949. Da blev der valgt et nyt "Udvalg" til at føre Sagen videre. Medlemmer af dette Udvalg var Finn Viderø, Sognepræst Harald Vilstrup og mig selv. Vi supplerede os siden med Domorganist Ethan Rosenkilde Larsen. Vi mente i vor Naivitet, at vi hurtigt kunde gøre Arbejdet færdigt. Men vi erfarede hurtigt, at en større Ydmyghed var paa sin Plads, og ved at arbejde med Tilrettelæggelsen opdagede vi, — ikke mindst ved Samtaler med Adell — at Projektet maatte laves om fra at være et temmelig omfattende Præstebreviar til i Strukturen at ligge paa Linie med "Den svenska Tidegården". Deltagelse i LPS' Kurser og Konventer i den Periode, havde ogsaa stor Betydning for vort Arbejde i disse Aar.

I 1961 udkom saa 1. Udgave af "Dansk Tidebog" med Undertitelen: "Den danske Tidegærd". Paa Grund af særlige Omstændigheder var Oratoriet ikke Udgiver af Bogen, men det blev et Udvalg, som fra dansk Side var nedsat til at pleje de nordiske Kontakter. Dette Udvalg bestod af følgende: Regin Prenter, Finn Viderø, Johs. Eilschou-Holm, Dag Monrad

Møller, Ethan Rosenkilde Larsen og Per Aagaard. Selv om Finn Viderøs Arbejde med Tilrettelæggelsen af Den danske Tidegærds musikalske Stof stort set — bortset fra Toneunderlægningen af Psalmerne ved Ethan Rosenkilde Larsen — var gjort færdig ved Udgivelsen af Tidebogens første Udgave, saa blev Aarene inden den udvidede anden Udgave af Tidebogen 1971 paa Frimodts Forlag og "Det danske Antifonale I" paa Engstrøm & Sørdrings Musikforlag alligevel udnyttede til en grundig Gennemgang og Revision af Melodiernes Tilrettelæggelse, der først blev tilendebragt ved Udgivelsen af "Det danske Antifonale II" i 1977 med de fyldige Registre med Anførelsen av Kilderne til Melodistoffet. Ved Udarbejdelsen heraf har Sognepræst Knud Andersen medvirket saavel som ved Fremskaffelsen af Tidebogens leksikalske Stof. "Ungdommens Tidebog" med Antifonaler udkom i 1962 — 63.

Denne Opsats bør ikke afsluttes uden en Tak till Laurentius Petri Sällskapet for "Samvirke" ikke blot i Tiden, da "det begyndte", men til Dagen i Dag.

Dag Monrad Møller